

PSY174 Psychologie a internet

Online komunity

Vliv internetu a médií na tělesný obraz a strav. patologie

Poruchy příjmu potravy a užívání digitálních technologií

Michal Čevelíček

Martina Černíková

Alena Černá (in memoriam)

Hana Macháčková

JS 2017

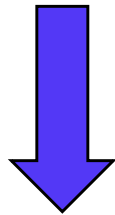
Katedra psychologie

Fakulta sociálních studií

Masarykova univerzita

„Tradiční pojetí“ komunit

- **Úzké (prostorové) vymezení, vyhraněnost, koheze**
- Společná historie a cíle
- Blízké vztahy, časté interakce, závazky
- Pocit náležitosti a součástí identity (Kam patřím?)

- Sociální kapitál tvořený z mezilidských vazeb
 - Máme se na koho obrátit
 - Cítíme se součástí společnosti

Existují online komunity?

- **Někdy bývá zpochybňována existence online komunit**
 - nedostatečná interakce
 - nemožnost lokalizace
 - přílišná individualizace uživatelů internetu
- **H. Rheingold**
 - Podobné výtky lze aplikovat také na offline komunity, kyberprostor naopak umožňuje znovuožití komunit.
- Ne všechny online stránky, na nichž probíhá interakce, vytvářejí online komunitu (i když se tak samy nazývají)

Online a offline komunity

- **Prolínání offline a online života se týká i členství v komunitách**
- **Přenášení existujících komunit do kyberprostoru**
 - spolužáci
- **Vznik online komunit existující výhradně v kyberprostoru**
 - komunity na chatu
- **Internet umožňuje přenesení či rozšíření offline komunity**
 - komunity praxe

Online komunity: vymezení

- **Společný zájem či cíl (komunity praxe) či historie**
- **Panují v ní určité normy a role**
 - hrozba trestů (vyhoštění)
 - převážně však fungují díky vzájemné důvěře
- **Sdílený jazyk, diskurz**
- **Sociální vztahy vznikají a jsou dále udržovány v kyberprostoru**
 - může jít o synchronní i asynchronní komunikaci
 - např. diskuzní příspěvky a „shoutboard“
- **Reciprocita informací a podpory mezi členy**
- **Zážitek virtuální komunity**
 - pocity členství, identity, náležení a připoutání

Psychologický zážitek komunity

- *„Zážitek, prožitek a vnímání toho, že člen do konkrétní komunity patří, že mu na dalších členech záleží, že členy spojuje určité pouto a závazek, díky němuž vzájemně mohou naplňovat své potřeby, ať už konkrétní materiální nebo sociální a emoční (např. v podobě pocitu náležitosti).“*

Dimenze

1. členství (rozlišení ne/členů)
2. vliv členů na komunitu a komunity na členy
3. integrace a naplnění potřeb (na základě sdílených hodnot a zdrojů)
4. sdílené emoční pouto

(Halamová, 2002; McMillan a Chavis, 1986)

Online komunity: různá prostředí

sociální sítě
online hry
blogy
diskusní fóra
webové stránky

Komunity: tradiční pojetí

- Úzké (prostorové) vymezení
- Koheze, závazky
- Společná historie a cíle
- Blízké vztahy
- Časté interakce

Online komunity

- Neohraničenost
- Malé závazky
- Členové přichází a odchází
- Také neosobní vztahy
- Různá frekvence interakcí

Sociální role v online komunitách (viz Bellini a Vargas, 2003)

- **Organizátor**
 - hlavní slovo v rozhodování o chodu komunity
- **Člen**
 - pravidla členství implicitní, závisí na zaměření komunity
 - obecně pravidla tzv. netikety
 - **hostilní a agresivní chování** (např. spam či flames)
 - **kolaborativní chování** - znakem funkční komunity (emocionální podpora, přátelská výměna informací)
- **Administrátor**
 - koordinuje aktivitu v komunitě
- **Poskytovatel** (jen u komerčně zaměřených komunit)
- **Uživatelé zajímaví se o komunitu, ale nejsou s ní formálně spojeni**
 - Lurking
 - nejsou součástí přímé interakce, ale mohou být nejpočetnější částí komunity, vytvářet si vztahy k členům, být ovlivněni členstvím

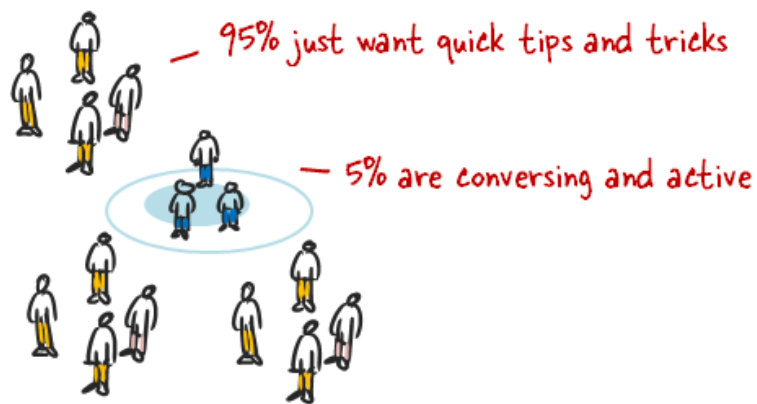
Online komunity – vztahy a interakce

- **Motivy k participaci: hledání**
 - informací (nejčastější)
 - sociální opory
 - přátelství
 - ...jako odpočinek
- **Spíše slabé sociální vztahy**
 - Skupiny jsou někdy velmi široké
 - Vztahy mělké, bez závazků
 - Nepravidelná interakce
 - Mnoho „odpadlíků“
 - Mnoho různých cílů
- **Přesto vytváření pevnějších vztahů až přátelství**

Online komunity – vztahy a interakce

- **Poměrně častá snaha o expanzi online komunity do offline prostředí**
 - motivací může být neuspokojivá online interakce a vztahy
 - zanikání komunit existujících pouze online

The Truth About Online Communities

Vliv členství v online komunitách

- Podobně jako u offline komunit
- Sociální vliv v rámci prostředí
- Pozitivní i negativní důsledky

Vliv členství v online komunitách

- **Vlastnosti/specifika online prostředí**

- **Distance** (velké rozdíly napříč komunitami)
- **Anonymita**: disociace online a offline prostředí
 - Bezpečné místo pro sebe-odkrývání
- **Disinhibice**: snazší sebevyjádření (kladného i záporného)
- **Dostupnost a stabilita** informací
 - okamžitá, napříč prostorem, časem, sociálními skupinami

- **Podpora a porozumění**

- Intimita, blízkost Významná sociální skupina

Vliv členství v online komunitách

- **Specifická sociální identita**
 - Pokud je zážitek komunity, náležení
- **Přebírání norem a hodnot**
 - Normalizace a upevňování chování
- **Vyčleňování in-group a out-group**
 - Někdy velmi pevné hranice vůči okolí
- **Důsledky závisí na tématu**
 - Pozitivní: komunita lidí s HIV
 - Negativní: pro-ana, sebepoškozování
- **Musíme zvážit motivaci k členství v komunitě**
 - Sociální odmítání?
 - Stigma?

Častá zjednodušená představa

Nebo dokonce jen...

Nebo dokonce jen...

Profil uživatelů/profil prostředí

Profil uživatelů/profil prostředí

Osobnostní
charakteristiky

Jedinec

Profil uživatelů/profil prostředí

Osobnostní
charakteristiky

Sociálně-
psychologické
charakteristiky

Jedinec

Profil uživatelů/profil prostředí

Osobnostní
charakteristiky

Sociálně-
psychologické
charakteristiky

Charakteristiky
offline prostředí

Jedinec

Profil uživatelů/profil prostředí

Jedinec

Osobnostní
charakteristiky

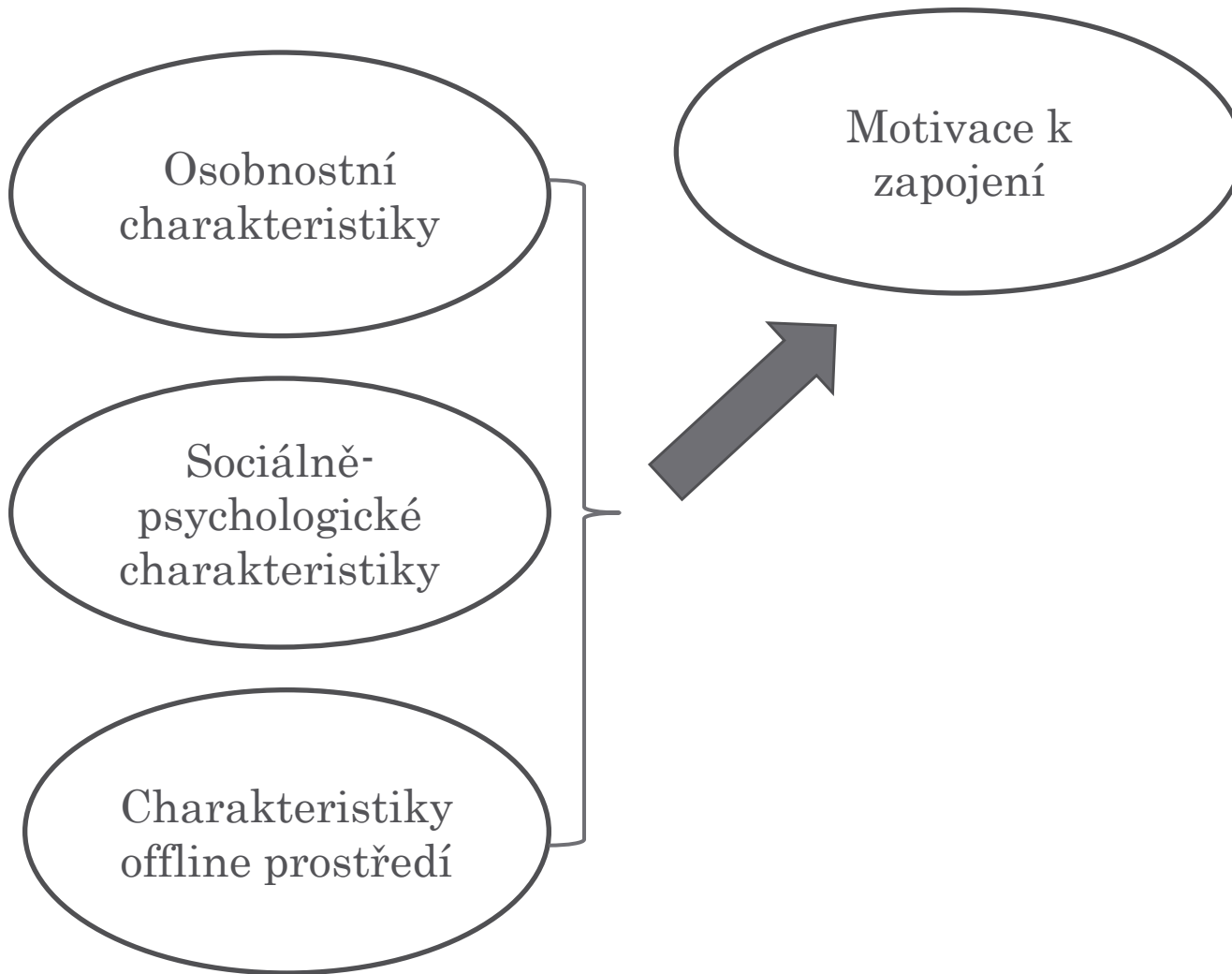
Sociálně-
psychologické
charakteristiky

Charakteristiky
offline prostředí

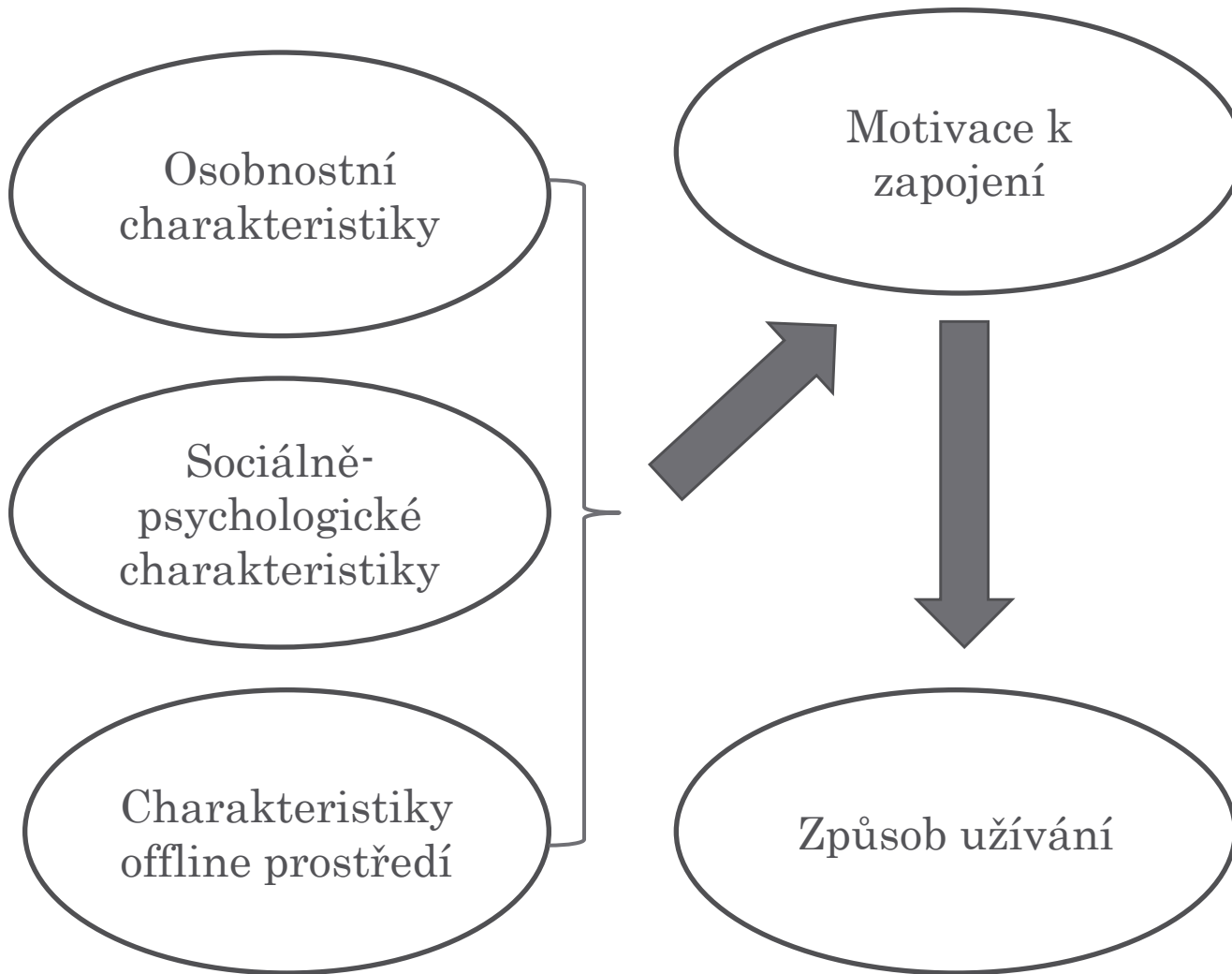
Profil uživatelů/profil prostředí

Jedinec

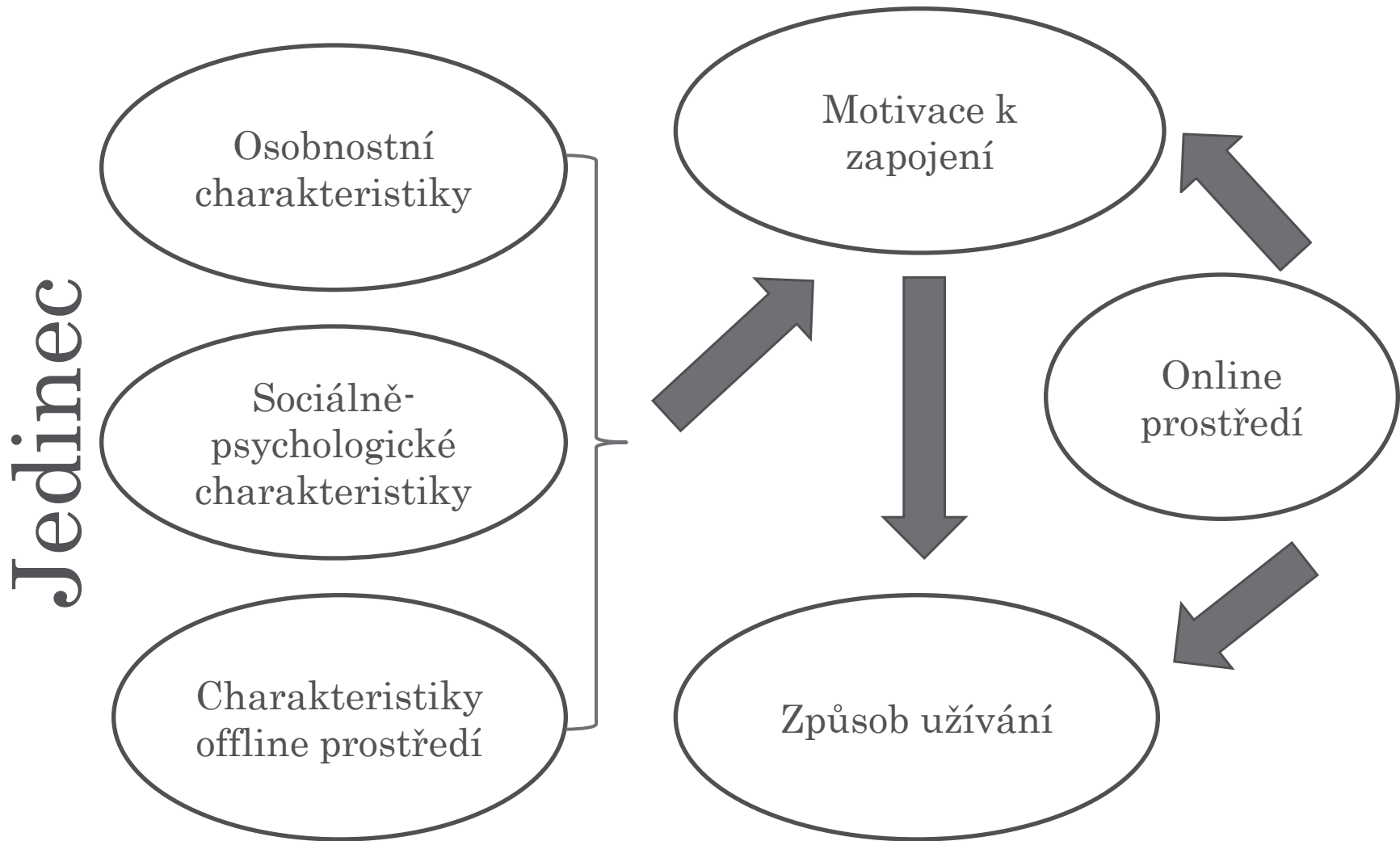

Profil uživatelů/profil prostředí

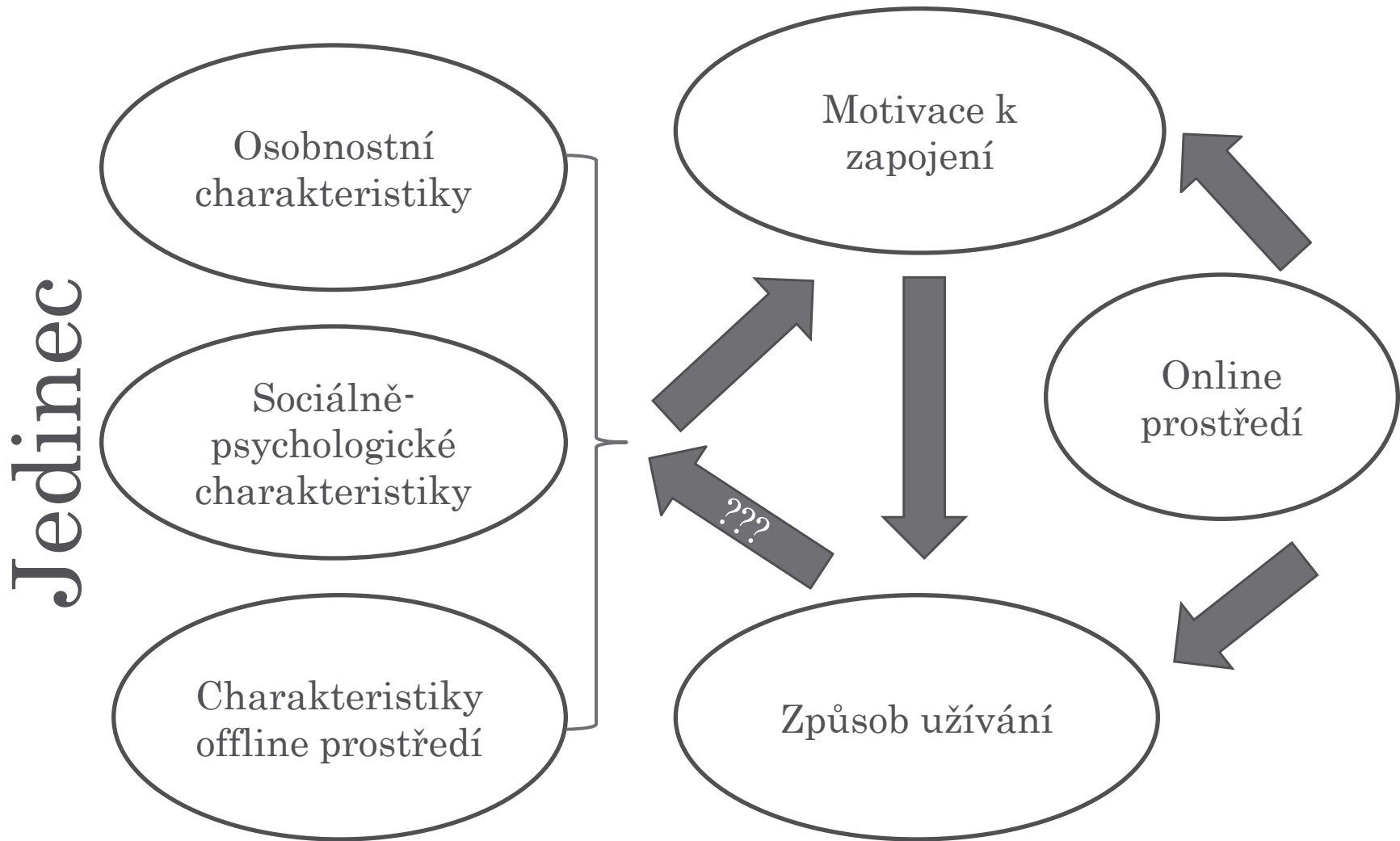
Jedinec

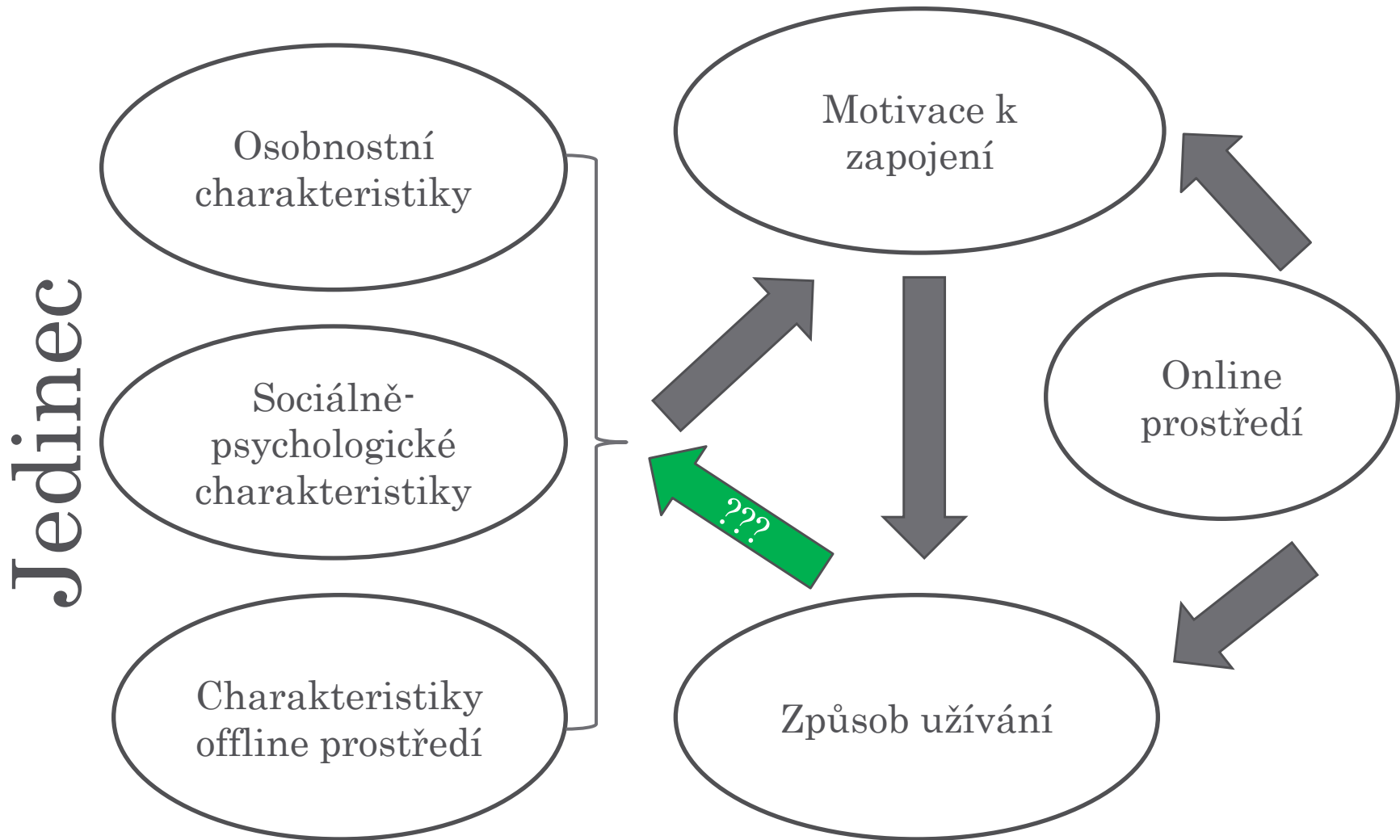
Profil uživatelů/profil prostředí

Profil uživatelů/profil prostředí

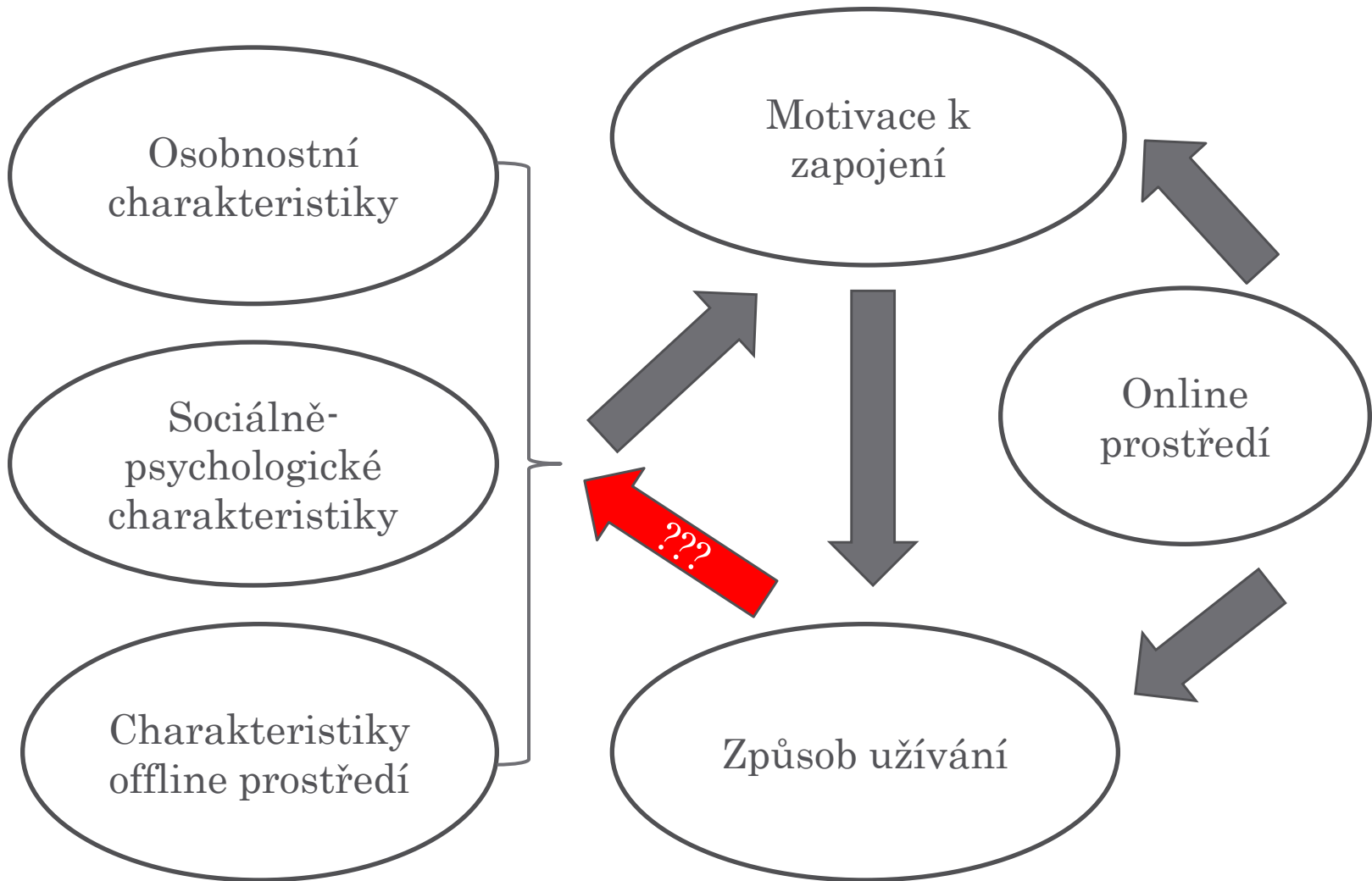

Profil uživatelů/profil prostředí

Profil uživatelů/profil prostředí

Jedinec

Rizikové komunity

- **Pro-ana blogy (pro-anorexie)**
 - stránky, které obsahují konkrétní návody pro snižování hmotnosti a udržování nízké tělesné hmotnosti
 - Radikální, směřování k rychlému úbytku hmotnosti
 - Návody k utajení a vyhnutí se hospitalizaci
- **Thinspiration (thinspirace)**
 - <http://jenny-ana.blog.cz/0806/real-girls>
 - <http://rooftops.blog.cz/rubrika/thinspiration>

Pro-ana komunity

- **Obsahově**

- 93 % thinspiration a podpůrné skupiny
- 60 % zkušenosti s užíváním léků a preparátů na hubnutí
- 53 % varování před vstupem na blog a tedy vyloučení odpovědnosti za obsah a následky
- 33 % poskytování informací
 - tabulky BMI
 - náboženské prvky: příkázání, vyznání, modlitby (Overbeke, 2008)

Pro-ana komunity

- **Nika**

- *„...krásně jsem hubla, ale necítila jsem se moc dobře... tak jsem začala na netu hledat někoho s podobným problémem... našla jsem jednu super holčinu, která mi se vším pomohla (založit blog, dál hubnout)... taky mi poradila, jak to skrýt před rodiči... tak jsem si založila i já blog a začala hledat přátele, kteří mi pomohou... Chtěla jsem najít někoho, kdo mi pomůže, kdo mě podrží, když mi bude nejhůř a budu chtít všechno vzdát... a naopak někoho, komu můžu i já pomoci...“*

(in Mourová, 2010)

Pro-ana komunity

- **Motivace pro založení pro-ana blogu**
 - Získání podpory
 - Ujistění se o správnosti své vlastní volby
 - Podpora, kterou dívky nemohou najít offline
 - Zpětná vazba od podobně smýšlejících osob
 - Realizace ve vztazích s lidmi, kteří mají podobnou zkušenost

Literatura

- Bellini, C.G.P., Vargas, L. (2003): Rationale for Internet-Mediated Communities. *Cyberpsychology & Behavior*, Volume 6, Number 1
- Blanchard, A. (2007): Developing a Sense of Virtual Community Measure. *Cyberpsychology & Behavior*, Volume 10, Number 6
- Jenkins, H. (1992): *Textual poachers. Television fans and participatory culture*. New York: Routledge
- Mourová, Z. (2010). Dospívající a (ne)bezpečné blogy: Pro-ana komunity online. Závěrečná bakalářská práce, Masarykova Univerzita.
- Overbeke, G. (2008). Pro-Anorexia Websites: Kontent, Impact, and Explanations of popularity. *The Wesleyan Journal of Psychology*. vol. 3, 49 – 62.
- Porter, C.E. (2004): A Typology of Virtual Communities: A Multi-Disciplinary Foundation for Future Research. *JCMC* 10 (1), Article 3, November 2004
- Rheingold, H. (1994). A Slice of Life in My Virtual Community. In L. M. Harasim (Ed.), *Global Networks: Computers and International Communication* (pp. 57-80). Cambridge: MA: MIT Press.
- Ridings, C.M., Gefen, D. (2004): Virtual Community Attraction: Why People Hang Out Online. *JCMC* 10 (1), Article 4, November
- Starzomska, M. (2009). Application of the concept of egosyntonicity to the assessment of anorexic patients' competence. *Archives of Psychiatry & Psychotherapy*, 11(1), 39-43.
- Toma, C.L. (2010) Affirming the self through online profiles: beneficial effects of social networking sites. *Proceedings of the 28th international conference on Human factors in computing systems*.
- Výrost, J., Slaměník, I. (2008): *Sociální psychologie*. Praha: Grada.